

Kelemen Kristóf – Pálkás Bence György
Magyar akác, 2017 © Fotók: Csányi Krisztina

a magyar nemzettudatot hogyan lehetne az előadás alkotóinak az értékrendjéhez igazítani és így a saját morális pozícióikat javítani. Az előadásban elhangzó érvek egy olyan értelmezés felé mutatnak, miszerint az akác azért lehet a magyar befogadás-eszmény ideális példája, mert bár messziről, Amerikából jött, de beilleszkedett a magyar tájba és kultúrába és komoly hasznót hajt a magyar gazdaságnak (az alföldi homok megkötése, tüzelő és akácméz formájában). Így a darab egy olyan értékrendet sugall, melyben a befogadás kritériuma a gazdasági hasznosság lesz, és (feltehetően az alkotók szándékától függetlenül) azt sugallja, hogy az úgynevezett menekültválsághoz is egy utilitarista érdeklődés-elemzésen keresztül érdemes közelíteni, azaz a menekültek számára az nyújthatja a befogadás reményét, ha olcsó és gyorsan integrálódó munkaerőként tudnak hasznosulni az európai gazdaságban.

Minthogy az előadás egyik előzetes promóciója a Maja és Reuben Fawkes szervezte *Vegetal Mediations: Plant Agency in Contemporary Art and Environmental Humanities* konferencián történt 2017 május elején,⁶ érdemes röviden utalnunk a gyökér metafora használatának kortárs kritikájára is, melyről a konferencián Alan Watt beszélt. A fa illetve

⁶ *Vegetal Mediations: Plant Agency in Contemporary Art and Environmental Humanities*. 2017. május 5-6., CEU, Budapest. Alan Watt előadása Heidegger szövegeivel összefüggésben vizsgálta a kérdést. Ld. <https://www.ceu.edu/event/2017-05-05/vegetal-mediations-plant-agency-contemporary-art-and-environmental-humanities>

gyökerek statikus szemlélete (miszerint a fa egyhelyben áll és a gyökér legfőbb feladata, hogy megkapaszkodjon vele a földben és szilárdan tartsa) átszövi az antropocén filozófiai hagyományt, és az emberrel kapcsolatos metaforaként való használatát is. Ezzel szemben a kortárs ökokritikai diskurzus a fákat és a gyökereket hálózatosan összekötött ágenseknek látja, rámutatva, hogy a növények korántsem annyira passzívak és statikusak, mint gondoltuk, csupán az emberitől eltérő sebességgel és módon megy végbe a mozgásuk illetve az információcsere közöttük – utóbbiban különösen fontos szerepe van a gyökereknek. Az alkotók maguk is tisztában vannak ezekkel a kutatásokkal, hiszen a díszlet bemutatása kapcsán a bevezetőben utalnak rá. Ugyanakkor a „Bárki a magyarság része lehet, ha gyökeret ver a magyar földbe” gondolat a növények illetve fák antropocén szemléletét is fenntartja. A humor Arisztophanész darabjaitól kezdve mindig is fontos eszköz volt a politikai színház számára. Jelen előadás is bőven él vele, talán túl sokszor is. Az előadás több pontján megfigyelhető, hogy megszületik egy állásfoglalás, egy gondolat, de a következő percben „elpoénkodják”, miáltal ezek az állítások egy idő után súlytalanná válnak. Ennek egy szemléletes példája egy akácfa elültetése az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban. Első körben ez a menekültek befogadásának metaforájaként jelenik meg: ha az eredetileg külföldről érkezett akácfa mint megvédendő hungarikum listázható, akkor helye van a magyarság történetét bemutató parkban is. A gesztus demonstrálja, hogy bárki/bármilyen magyarrá tehető, ezzel felhívja a figyelmet a nemzeti hagyomány és identitás konstruált voltára és az újrakonstruálás lehetőségére. Az eseményről szóló filmfelvétel azonban mégis az utazás és fáultetés komikus oldalát emeli ki. Később a könyvek (közte az érettségizőknek adományozott díszkötésű alaptörvény) meghackelése folytatja ezt a szálát: a videofelvételeken azt látjuk, hogy a szereplők a múltat reprezentáló képekbe akácfákat montázsolnak, még hozzá szándékosan amatőr módon. Az OSZK-ban való bújkálás és az iskolába való betörés videókepei diáktrefává szelidítik az eredetileg radikális gondolatot. De idézhetnénk a mozgalom „mozgalommá” válását is: az előadásba idézett múltak egyike az illegális munkásmozgalomé, amellyel több ponton dialógusba lép az előadás: így például az egykori mozgalomárokhoz hasonlóan elültettek egy akácfát a Hűvösvölgyben, majd a színpadon elszavalják József Attila kapcsolódó versét az úri szélnek ellenálló és „marxi munkát végző” akácokról.⁷ A háttérben látható felvétel ezzel szemben a munkásmozgalom hagyományának megszakadását és kiürülését tematizálja: egy szinte teljesen néptelen vurstlit látunk, ahol a hinták „beragadtak” miközben a *Hej te bunkócska...* kezdetű mozgalmi dal kíséretében remixezik szót. Ebben a heterogén minőségeket egymás mellé helyezve jelenetben nem eldönthető, vajon a társulat folytatni akarja-e a baloldali hagyományt vagy inkább ironikusan viszonyul hozzá, pláne, hogy a saját, az akác köré épülő mozgalmukról szájuk sarkában bujkáló félmosollyal és olykor túljátszott lelkesedéssel beszélnek, énekelnek, táncolnak.

Bár a dokumentumszínház korábbi paradigmái valóság és fikció oppozíciója révén határozták meg magukat a zárt reprezentációval dolgozó előadásokkal szemben, a kortárs dokumentumszínházi produkciókban korántsem példa nélküli a kettő egymásba csúsztatása, keveredése.⁸ Ennek hátterében a szubjektum, a tapasztalat, a megismerés posztmodern fordulata, a valóság „aktuálisan legerősebb fikcióként”⁹ való meghatározása áll. Ha ebből a szempontból

⁷ József Attila: *Ákácokhoz (1929/1931)* <http://www.mek.oszk.hu/00700/00708/html/kolto000000/kotet00001/ciklus00368/cim00377.htm>

⁸ Thomas Irmer: *A Search for New Realities: Documentary Theatre in Germany. The Drama Review*, 2006/3., 16-28.

⁹ „(...) a domináns, konszenzuális fikció tagadja önnön fikció voltát, azzal, hogy magát mint valóságot látta, hogy egyszerűen éles vonalat húz e valóság, és a képzetek és látszatok, vélemények és utópiák valósága közé.” Jacques Rancière: *A felszabadult néző*. Ford. Erhardt Miklós, Múcsarnok Kiadó, Budapest, 2011, 54.

vesszük szemügyre, a *Magyar akác* háromféle módon viszonyul a (fenti értelemben vett) valósághoz: 1. érdekes tények összegyűjtése az akáccal összefüggésben és az akácnak a menekültekkel való párhuzamba állítása; 2. a valóságon végzett munka – a szereplők a projekttel kapcsolatban átalakított dolgokat a világban és ezek az átalakítások bekerülnek az előadásba (pl. Wikipédia szócikk átírása, fáultetés az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban); 3. alternatív valóságok beidézése az előadás idejébe és terébe, a „látható újrendezése” révén (Jacques Rancière): a már említett könyvrongálás, illetve az előadás végén fideszes politikusok sajtónyilatkozatainak felvételei alá más mondatokat játszanak be, mintha a megszólalók támogatnák az akácmozgalmat és a menekülteket. Ez a zajos tetszést keltő jelenet a valóság médiumok segítségével történő újramixelését valósítja meg, korántsem egyedülálló módon az előadásban, de talán ezen a ponton a leghatásosabban. Viszont a valóság nagy sűrűséggel történő újrajrészvétele és deformálása valamelyest tompítja azt az első pillanatban nagyon is jelentős sokkot, amit az akácfa kétféle értékelése közti radikális különbség okozott az előadás elején.

A valóságon végzett munka egyik leágazása az előadásban ismertetett terv, amely szerint a csoport tagjai egy elhagyott ipari területen akácfákat ültetnének a jövőben. Ezt követően Eke Angéla bodyra vetkőzik, bakancsba bújik, és slammelésbe fog: egy kizsigerelt, de ebből hasznót húzó, magát tüskékkel védő fa perspektíváját jeleníti meg. A szügesztív előadás révén a dal mindvégig fenntartja annak feszültségét, hogy az elhangzottak egyaránt vonatkozhatnak egy nő és egy fa sorsára. Amellett, hogy a szöveg cselekvőképességet, szabad akaratot és választást láttat ott, ahol legtöbbször valószínűleg csak kiszolgáltatottságot és kizsákmányolást látunk („Használj ki te baromarc, mert magasra jutok én veled”), ez a dramaturgiai megoldás egy másik szempontból is problematikusnak tűnik, ha újfent játékba hozzuk az ökokritika szempontját. A feminista tudománytörténet több alkalommal rámutatott arra, hogy az élőlények rendszerezésének kategóriáit mérten átszövik a patriarchális és gyarmatosító képzetek.¹⁰ Az akácfa macros, kizsákmányoltságából hasznót hajtó nőként való megszemélyesítése ezt a kritikával illetett hagyományt folytatja. Az *animal studies* szövegei az állatok humanizálása kapcsán rámutatnak, hogy ezekben az esetekben az állatot nem mint olyat értjük meg, csupán metaforizáljuk és megszelidítjük radikális másságát.¹¹ Ez a gondolat alighanem a növényekre is kiterjeszhető.

Az előadás, mint fentebb utaltunk rá, egy szubverzív kisajátítás-sorral zárul, amiben az alkotók vezető fideszes politikusok szájába adják saját álláspontjukat a nemzeti befogadás-eszménnyel, a konszenzus-alapú politizálással, és végül a kritikus művészeti projektek nagyobb állami támogatásával kapcsolatban. Éppen az utolsó, a kultúrafinanszírozásról szóló, Hoppál Péter szájába adott szavakból válik egyértelművé az, hogy az előadás alkotói számára az akác-metafora nem csupán saját értékrendjüknek a társadalmi projektálására szolgál, hanem ahogyan ez az ironikusan eljátszott mozgalomépítésben is megmutatkozott, arra is, hogy saját élethelyzetüket vetítsék bele ebbe.

¹⁰ Az emlősök emlősöknek való elnevezése például összefüggésben áll az anyamell és a női test körül formálódó 18. századi képzetekkel. Utóbbihoz vö. Ruth Perry: *A mell gyarmatosítása: szexualitás és anyaság a tizenennyolcadik századi Angliában*. In Tóth László (szerk): *A szex. Szociológia és társadalomtörténet*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 1996, 240-257. A növények osztályozásának kérdéséhez lásd pl. Rachel O'Donnell: *Imperial Plants: Modern Science, Plant Classification and European Voyages of Discovery*. <http://gjs.org/sites/default/files/issues/chapters/papers/Journal-07-01-05-O'Donnell.pdf> (Utolsó letöltés: 2017. július 30.)
Drozdik Orsolya *Kaland a Technikai Disztópiumban; Természettörédek, A növények szexuális rendszere* (1990) című installációja szintén reflektál a növények Linné-féle rendszerezésének szexuálpolitikai előfeltevéseire és ideológiákus beágyazottságára.

¹¹ Una Chaudhuri: *De/Facing the Animals. Zooësis and Performance*, *The Drama Review*, 2007/2., 8-20.

GERHES GÁBOR

inside express

Kaulics Viola, Kótun Viktor és Szentesi Csaba kiállítása*

Budapest Galéria, Budapest

2014. október 10 – november 9.

2014. Világűr. Budapest. Galéria.

Hatalmon a Nagy Tojás. Államforma: Népstadion, az oxigén fogy, a kozmosz 20 óráig nyitva, onnantól kijárási tilalom lép életbe.

KAULICS VIOLA, KÓTUN VIKTOR, SZENTESI CSABA.

Megbízatásom tárgya e három célszemély megfigyelése, társadalmi hasznosság, gyönyörködtetési-index, nyugatmajmolás, hagyománytiszteltet, önreflexió, és szappanbuborék-faktor vonatkozásában.

A kapott eredményeket analitikus összehasonlító vizsgálatnak vetem alá, jelentésemben olykor kitérek egyéb, nem várt szempontokra is. Erről majd folyamatosan.

SZT-kartonjaikat bekértem. Jelzett időszakra vonatkozóan egyéb forrásokból származó hálózati személyek és titkos megbízottak (TMB)-ktől származó, operatív módszerekkel készült korábbi jelentéseket találtam. Itt anonimizált sorok olvashatók, de halványan kivehetőek bizonyos nevek: Torok, vagy Török(?), Konkoli, Sipőc... – ezeknek később utánanéznem!

Jelentés:

KAULICS VIOLA sok mindent tud az ideális férfiról, és keresi a megfelelő nőt, aki sokszor saját maga. Először önmagunkkal kerülünk intim viszonyba általa.

A test egy magát működtető rendszer, az intimitás személyes terünk határáig ér. Önmagunk határa tehát intimitásunk határa is. Meddig tart, ami honnan kezdődik?

Testhatárrendészeti szerv: lélegző combok.

Kaulics Viola szájtán van egy kép, ahol egy pár látszik, azaz egyáltalán nem látszik, csak a többi képből gondolni, hogy azok ugyanúgy ők. Állnak az ablak és a függöny között, azaz mintha már épp nem is lennének ott, ellebegnek az áttetsző anyaggal. Mennek kifelé az odakintre. Az odakint ez esetben egy közeli tűzfal, előtte tető. Olyan, sárga hullámlemez lehet, rajta törmelék és galambszar. Duplaszárnyú az ablak, azon nehezebben megy kifelé a megváltás.

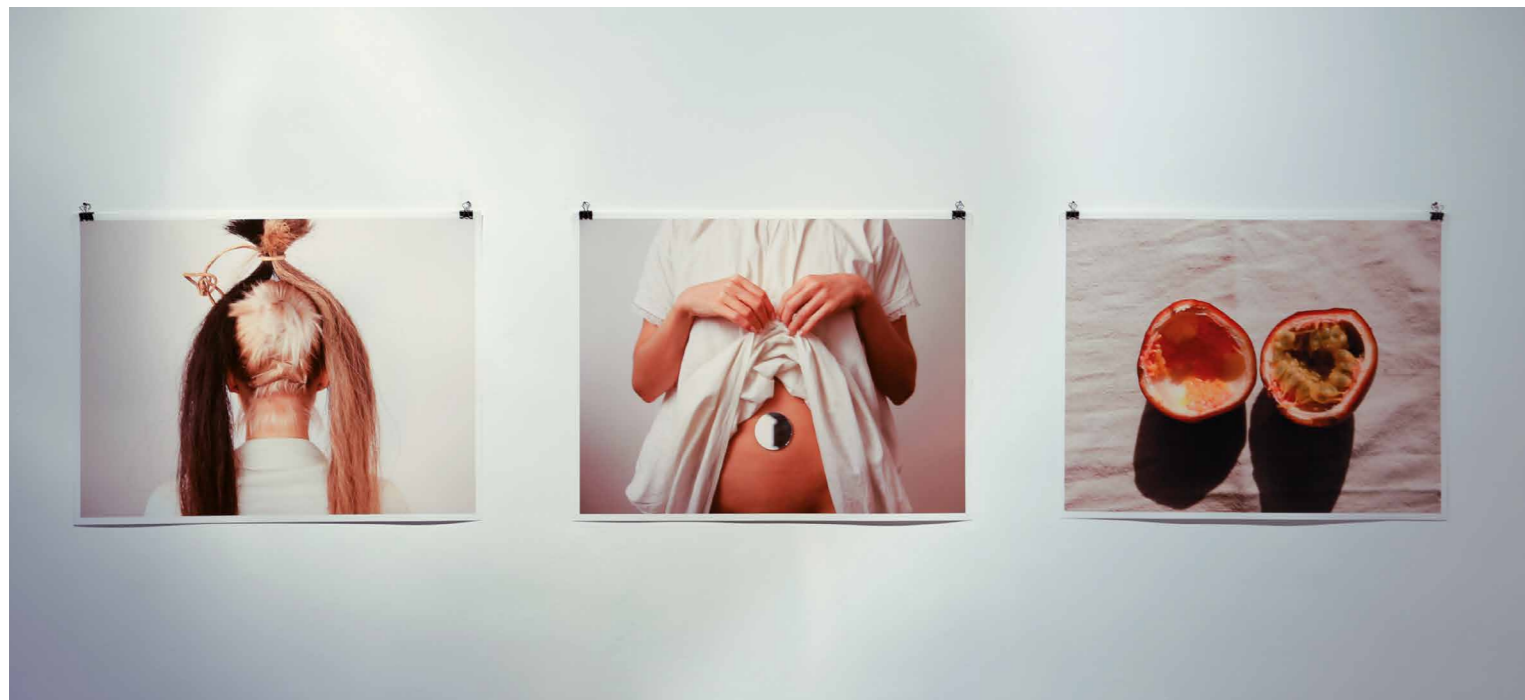
Purifikáció: megtisztulás a címe az itteni anyagnak. Kényelmetlenül közeliek.

Szabad-e székelés közben lábat mosni?

És lábmosás közben székelni? Így a rabbi.

A feloldozás véget ér a háztartási létra utolsó fokán, mire a panelszoba menyezétét érinti fejünk. Így én.

Zebamintás plüszakaron elkarhoznék, ha egzotikust akarok.

Kaulics Viola
Purification, 2014 © Fotó: Rosta József

KÓTUN VIKTOR 190 cm magas, szőke, gondosan borotvált, külsejében átlagos, környezetébe beleolvad, emiatt sokszor teljesen észrevétlen marad. Látszólag úgynevezett rejtőzködő típus, ez azonban félrevezető. Gyakran másokat, valamint saját magát megszemélyesítve jelenik meg. Ez utóbbi esetben válik csupán láthatóvá, és ilyenkor megtévesztően ártalmatlanná. A szükségesnél több nyakkendőt tart ott-hon, ezek színösszeállítása első ránézésre természetesen nemzeti és

vallási önérzetet sért. Az ide szánt „Kezdeti vázlatok egy neoavantgard arcképcsarnokhoz 1” című műegyüttes azonban minden szempontból közveszélyes. A falhoz támasztott kazár-lobogó felesleges indulatfokozás. Szappanbuborék-faktor maximum, gyönyörködtetés-index zérus. Kapitalista. Egyszer Horváth Tiborral is látták. Személye további operatív megfigyelést igényel. Égő dossziéjának nyilvános felolvasását kérem.

Kótun Viktor
Vázlatok egy posztneoavangárd arcképcsarnokhoz No. 1, 2014 (részlet) © Fotó: Rosta József

2018_10_11

Szentesi Csaba
Cím nélkül (disszociatív formaterv), 2014 (részlet) © Fotó: Rosta József

SZENTESI CSABA: egyelőre sokat gondolkodik, idézget, a modernitás fogalmával operálgat. „Mai rend-fogalmunk a modernitás terméke. A jövőbe mutató, a tökéletesedést ígérő fejlődés eszméje összefonódik a szabályosság, a rendezettség, az észszerűség gondolatával. A fejlődés mint emberi vágy, mint elrendelt terv, program és világmagyarázati elv az Ész mindenhatóságába vetett hitből nyeri értelmét.” – halljuk a háttérben Vágási Feri gondolatait a *Szomszédokból*. A laminált forgácslapokból jó ebédhez szól a nóta. Hogyan építsünk sörösvüvegéből röntgensövet. Maxicsalád mini ötletei. Utána pacalvacscora és ultiparti. Zárójel: vizsgált időszakban a kiállítás még nem készült el, a mű lapraszerelt állapotban a falhoz támasztva állt – zárójel bezárva.

„Tiszta érzélemlátó
Szobrászi ökonómia
Líra alá rejtett építettség
Nem avantgarde de haladó ízlésű
Szocialista elkötelezettségű
Realista nagyplasztika”

Vizsgált személy megítélésében bizonytalan vagyok. Barkácsfaktor kiemelkedő, ideológiai képzettség elfogadható, nyugatmajmolás: zérus. Esetében Fehér ET. szakvéleményét mindenképp kikérni! – megjegyzés magamnak.

Összegzés:
Nagy biztonsággal megállapítást nyert, vizsgált személyek egy idegen világ felbérelt ügynökei. Tevékenységüket a bolygónk iránti nemzeti elkötelezettség teljes hiánya jellemzi. Kiejtésük akcentusokkal terhelt, veszélyesen emelkedő társadalomkritikai index, jordán alapok, miegymás.

Javasolt eljárás:
díjat visszavonni, kiállítást lezárni. stb, stb, stb.

Köszönjétek magatoknak!
A figyelmet.

* Elhangzott 2014. október 9-én, a kiállítás megnyitóján.
** Az idézet Fejős Zoltántól származik.

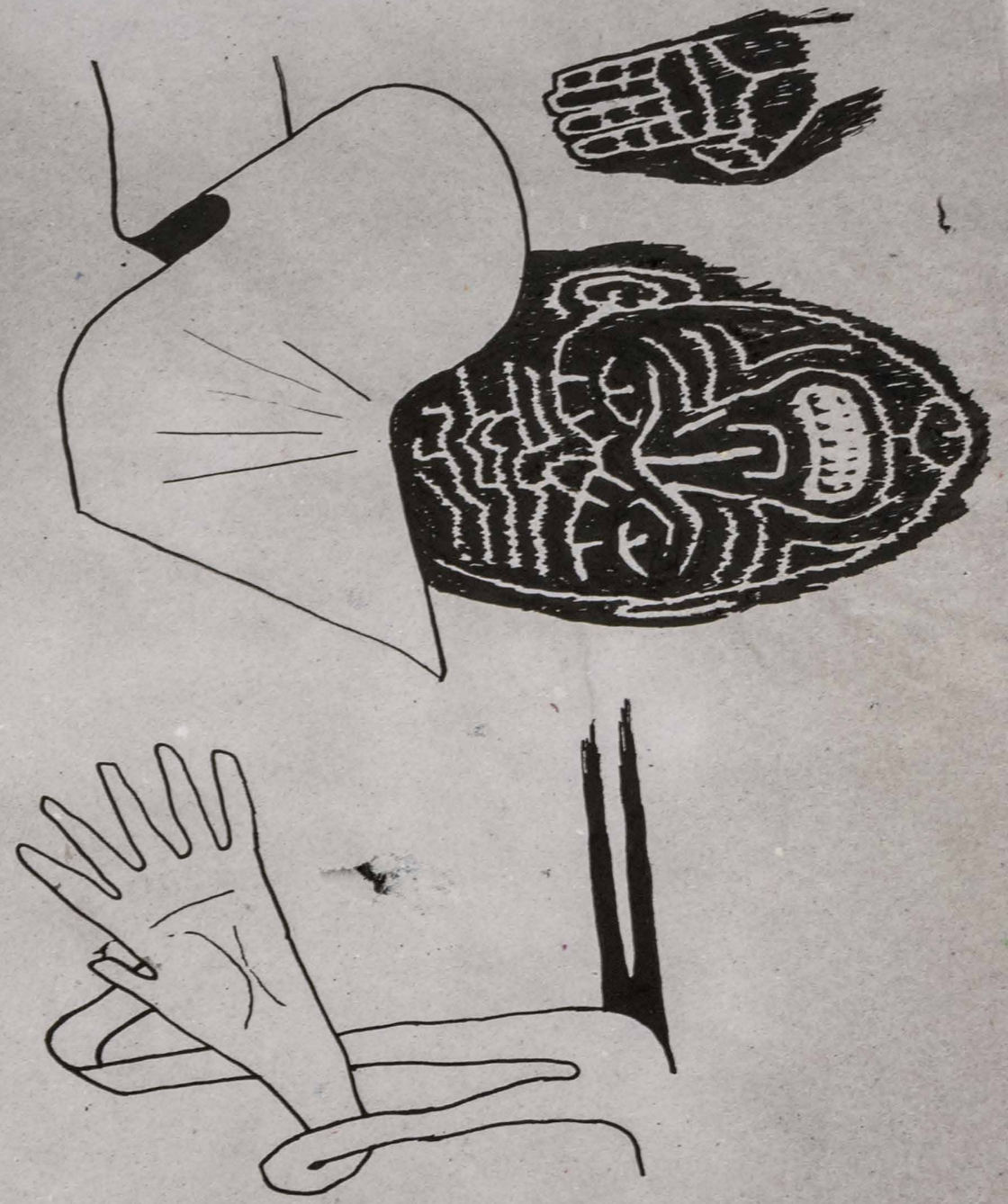

inside express →

Kisterem

kisterem.hu

KRISTÓF KRISZTIÁN
Vedlő füzet III. – 2018.10.15 (részlet)
tus, selyempapír, paraffin
© Fotó: Eln Ferenc

BRUNNEN

